

MARMARA COĞRAFYA DERGİSİ

Marmara Geographical Journal

Revue De Géographie de Marmara

Prof. Dr. Ali SELÇUK BİRİCİK*

Asya ve Avrupa kara kütlelerinin birbirine iyice yaklaştığı kesimde, İstanbul Boğazı ile Karadeniz'e, Çanakkale Boğazı ile Ege Denizi (Adalar Denizi) ve dolayısıyla Akdeniz'e bağlantılı tipik bir iç deniz yer almaktadır. Yüzölçümü 11.500 km² olan bu denizin güneybatısında irili ufaklı on kadar ada vardır. Kapıdağ Yarımadası'nın batı ve kuzeybatısına rastlayan bu adalar grubunda yüzölçümü itibariyle en büyük olanı Marmara Adası (117 km.²)dır.

“Marmara” adı, sözü edilen Ada'nın yapısına giren, strüktürel ve tekstürel özellikleri yanında cazip renkleri ve işletme kolaylığı sebebiyle inşaat sektörünün çeşitli alanlarında, süslemecilikte ve süs eşyası yapımında kullanılan, ayrıca kimya sanayininin de önemli maddesi olan “mermer”den gelmektedir. “Mermer,” köken itibariyle “Marmaron” dan türemiş bir isimdir. Ada'nın kuzey kesiminde oldukça kalın ve yaygın mermer yatakları vardır. Bu yataklar, İlkçağ'dan beri işletilmeye başlanmış ve bu faaliyet halen devam etmektedir. Böylece mermer, sözü edilen adanın bir sembolü haline gelmiş ve haklı bir gerekçe olarak da adaya “Marmara Adası” adı verilmiştir. Buna bağlı olarak içinde Marmara Adası'nın da bulunduğu içdeniz de “Marmara Denizi” adını almıştır.

Öte yandan, 1941 yılında yapılan I. Türk Coğrafya Kongresi'nde Türkiye 7 Coğrafi Bölge'ye ayrılmış; her bir coğrafi bölgeye özel isimler verilmiştir. Bunlardan birisi de 67.300 km² lik yüzölçüme sahip olan ve merkezi kısmında özellikleri yukarıda kısaca belirtilen Marmara Denizi'nin yer aldığı bölgeye “Marmara Bölgesi” denilmiştir.

Bundan böyle “Marmara” çeşitli yerlerde kullanılan yaygın ve özel bir terim haline gelmiştir.

* Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Bölümü, Bölüm Başkanı

20 Temmuz 1982 tarih ve 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bu Kararname'yi kanunlaştıran 2809 Sayılı Kanun'la İstanbul'da 10 fakülte, iki yüksek okul ve üç enstitü'den oluşan bir üniversite kurulmuştur. Bu Yüksek Öğretim Kurumu'na içinde bulunduğu Coğrafi Bölge'den esinlenerek **"Marmara Üniversitesi"** adı verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu" Marmara Üniversitesi'nin kuruluşuyla birlikte fakülteye dönüştürülmüştür. "Atatürk Eğitim Fakültesi" adını alan bu kurum, her yıl kendini yenilemekte, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini çeşitli disiplinler çerçevesinde sürdürmektedir. Bu disiplinlerden birisi de **Coğrafya**'dır.

Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu'nda Coğrafya, "Sosyal Bilgiler Bölümü" bünyesinde Tarih ve Yurtdaşlık'la iç içe iken, Atatürk Eğitim Fakültesi'nde **Coğrafya**, "Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü"nün bir Anabilim Dalı haline getirilmiştir.

Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'nda, 1988-1989 öğretim yılına kadar, yalnız lisans düzeyinde eğitim ve öğretim yapıyordu.

Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, 1989-1990 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak "Yüksek Lisans Programı" açmış; bu önemli gelişme ardından Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın 28 Ağustos 1991 tarihli toplantısında aldığı karar gereğince "Doktora Programı"nı da başlatmıştır. Bu programa 1991-1992 öğretim yılında öğrenci alınmış; böylece "Coğrafya Anabilim Dalı", lisans ve lisans üstü seviyesinde eleman yetiştiren kapsamlı bir disiplin haline getirilmiştir. Bu olumlu gelişmelere yenileri ilâve edilmiş; Marmara Üniversitesi bünyesinde "Coğrafya" lâayık olduğu seviyeye getirilmek istenmiştir. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde Yüksek Öğretim Kurumu'nun 9 Ağustos 1994 tarih ve 18737 sayılı kararı, gereğince "Türk Dünyası Coğrafyası Anabilim Dalı"nın kurulması, ayrıca Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Enstitüsü'nde de Coğrafya'yı ilgilendiren Yüksek Lisans ve Doktora programlarının açılması kararı bunun birer göstergesidir.

Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Enstitüsü'ne bağlı olarak açılan "Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Coğrafya ve Demografi Anabilim Dalı" programına 1995-1996 öğretim yılında öğrenci alınmak suretiyle uygulamaya başlanmıştır. Sözü edilen bu programlara ileriki yıllarda doktora öğrencileri de alınacaktır. Böylece "Türk Dünyası", "Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri" ile ilgili olarak coğrafyanın muhtelif ihtisas dalları çerçevesinde araştırma tezleri verilecek ve bu sahada duyulan eksiklik büyük ölçüde giderilmiş olacaktır.

Bütün bunlar sürdürülürken "Yüksek Öğretim Kurulu" Yürütme Kurulu'nun 5.7.1994 tarihli toplantısında aldığı karar gereğince "Sosyal

Bilimler Eğitimi Bölümü” bünyesindeki “Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı” bağımsız bir bölüm statüsüne kavuşmuştur. Bu sevindirici kararla “Coğrafya Eğitimi Bölümü” kurulmuş; büyüme ve gelişmeye bir adım daha atılmıştır.

Bu bölüm;

- 1) Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı,
- 2) Fizikî Coğrafya Anabilim Dalı,
- 3) Jeomorfoloji Anabilim Dalı,
- 4) Hidroloji ve Speleoloji Anabilim Dalı,
- 5) Türkiye ve Ülkeler Coğrafyası Anabilim Dalı,
- 6) Beşerî ve İktisadî Coğrafya Anabilim Dalı;

adı altında, altı ayrı Anabilim Dalı’ndan mürekkep olarak plânlanmıştır. Bu plânlama çerçevesinde **Coğrafya Eğitimi Bölümü** teşkilatlanmasını tamamladığında kendi üzerine düşen görevi heyecanla sürdürecektir.

Coğrafya’nın çok yönlü bir disiplin ve ilgi alanının çok geniş olması, görev ve sorumluluğunun da büyük boyutlu olmasına sebep olmaktadır. Bu görev ve sorumluluk arasında coğrafyayı ilgilendiren konular üzerinde yapılan inceleme ve araştırmaların usûlüne uygun biçimde yayınlanması ve böylece tanıtımının yapılması gelmektedir.

“Marmara Coğrafya Dergisi” bu amaca yönelik olarak neşredilmek istenmiştir. Bu isim rastgele konulmamıştır. Yukarıda açıklandığı üzere **“Marmara”** Coğrafya Literatürü’ne geçmiş bir terimdir. Biz, bir taraftan bu özellikleri, diğer taraftan Üniversitemizin adını sembolize etmesi sebebiyle, neşredeceğimiz derginin adının **“Marmara Coğrafya Dergisi”** olmasının uygun olacağı kanaatine vardık.

Bu dergide, özellikle ve öncelikle üzerinde yaşadığımız ülkemizde, ayrıca ülkemiz dışında meslektaşlarımızın coğrafya alanında yaptıkları ilmî çalışmaların sonuçları yayınlanacaktır. Bunların bir kısmı teorik bilgilerden ibaret olmakla birlikte, bir kısmı da uygulamaya yönelik çalışmalar şeklinde olacak; bölge ve şehir plânlamasına temel teşkil edecek görüşleri kapsayacaktır. Dergide yer alacak her bir makale, özenle hazırlanmış ve titiz bir çalışmanın ürünü olacaktır. Böylece ortaya atılan görüşler ulusal ve uluslararası platformda kabul görececek seviyede olacaktır. Ayrıca genç meslektaşlarımızın ufkunu geliştirecek, onları yeni arayışlara sevk edecektir.

Bundan böyle **“Marmara Coğrafya Dergisi,”** ortaya koyduğu ilmî görüşleriyle insanlığın hizmetinde olacak bir yaygın organı olma özelliğini koruyacaktır.